

Jaan Leivategija
Saaremaa vallavalitsus
jaan.leivategija@saaremaavald.ee
katlin.kallas@saaremaavald.ee

Teie: 18.03.2021 nr 5-2/KV/904-2

Meie: 14.04.2021 nr 6-14/KV/7420-3

Lisainfo Kõiguste küla Välibaasi detailplaneeringu algatamise kohta

Edastame vastused 18.03.2021 saadetud kirjas esitatud küsimustele.

1. *Milline on Välibaasi katastriüksusele tunnusega 38601:004:0013 planeeritava laborihoone funktsioon ning kuidas kavandatavale laborihoonele kohaldub LKS § 38 lg 5 p 4 erand ehk millisel kujul on tegemist seirejaama ehitise? Kas nimetatud katastriüksus määratakse sadamaalaks, kus veeseaduse § 118 lg 5 p 1 kohaselt veekaitsevööndit ei ole. Või millise erandi alusel on ehitustegevus veekaitsevööndis lubatud?*

Looduskaitse seaduses on ära toodud võimalik erand ehituskeeluvööndisse ehitamiseks. Selle järgi: „(5) Ehituskeeld ei laiene kehtestatud detailplaneeringuga või kehtestatud üldplaneeringuga kavandatud: 4) hüdrograafiateenistuse ja seirejaama ehitisele“. Ehkki seirejaama definitsiooni Ehitusseadustikust ei leia, saame määratleda kogu Kõiguste välibaasi kui Keskkonnaobservatooriumisse kuuluvat seirejaama vastavalt Keskkonnaseire seadusele. Keskkonnaseire seadus:

„§ 8. Riikliku keskkonnaseire jaam, ala ja koht

- (1) Riikliku keskkonnaseire jaam on koht, kus toimuvad keskkonnaseire allprogrammiga määratud proovivõtmised, vaatlused ja mõõtmised ning kus on seadmetega varustatud alalised või alalised ja ajutised keskkonnaseireehitised“.

Kõigustes viiakse läbi riikliku keskkonnaseire programmiga ettenähtud töid. Seal hoiustatakse keskkonnaseires kasutatavat aparatuuri ning seal teostatakse keskkonnaseire programmiga ettenähtud analüüse.

Kõiguste välibaas kuulub Eesti Keskkonnaobservatooriumi võrgustikku (<http://kkobs.ut.ee/network>). Tegemist on ühtse geograafilis-kliimaatiliselt integreeritud välilaborite ja automaatjaamade süsteemiga. Teadusasutuste koostöös on sisse seatud üle Eesti 11 jaama, millest moodustuv taristu on osa riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuurist.

Selleks, et saaksime lahendada meile pandud väljakutseid, on hädavajalik rajada mere vahetusse lähedusse merevee läbivooluga katsetaristu. Selline taristu võimaldab arendada eksperimentaalseid alus- ja rakendusuringuid seoses vesiviljeluse, taastuvenergia arenduste, sinimajanduse rakenduste väljakutsetega. Sellises katsekompleksis on võimalik luua realistlikke looduslikke tingimusi, läbi mängida erinevaid inimtegevuste ja kliimamuutuste kombinatsioone käsitlevaid stsenaariume ning selle kaudu anda merekeskkonnaga tegelevatele ministriumitele meremajandamisealaseid soovitusi tulevikuks. Ka mujal maailmas ehitatakse selliseid uuringukomplekse vahetult mere äärde, kuna vaid nii on võimalik taastada merekeskkonda kogu selle keerukuses ja tagada katsetaristu pikaajaline häireteta töö.

Arendus soodustab ka riikliku keskkonnaseire tegevusi ja on osa Kõiguste rannikumere põhjataimestiku seiretransektist. Selline katsetaristu võimaldab oluliselt panustada ka üldisesse loodusharidusse, kuna inimesed pääseksid katsetaristule kergesti ligi ning teadlased saavad koha peal selgitada katsetaristus läbiviidavate eksperimentaaltööde vajalikkust loodushoidlike meremajandamislahenduste leidmisel. Sarnased katsetaristud on olemas mujal Läänemeres näiteks Kieli fjordis ja Tvärminnes ning Põhjameres Sylti saarel. Paraku on nende katsetaristute keskkonnatingimused sedavõrd teistsugused, et ei võimalda uuringute ülekandmist meie tingimustesse.

Katastriüksusele 38601:004:0013 planeeritava laborihoone funktsioon riikliku seire kontekstis on järgnev:

Eesti riikliku keskkonnaseire programmi Mereseire allprogrammi seiretegevused (https://www.keskkonnaagentuur.ee/sites/default/files/rksp_mereseire_allprogramm_final.docx):

A Rannikumere seire:

- a. Ökoloogilise seisundi ülevaateseire (ÖSE);
- b. Võõrliikide seire

C Merekeskkonna ohtlike ainete seire rannikumeres ja avameres (KESE¹)

D Mere kaugseire

Välitööde baas – ekspeditsioonivarustuse ladustamine, proovide vaheladustamine ja töötlemine, proovide esmane analüüs, ekspeditsioonimeeskonna majutus.

Automaatmõõtmised – Kõiguste põhjataimestiku seiretransekti temperatuuri ja valguse automaatmõõtmiste teostamine, merevee kvaliteedinäitajate automaatmõõtmised.

Püsiseire - Põhjakoosluste püsiseire transekti asukoht

Käesoleva planeeringueskiisi kohaselt soovitakse katastriüksus 38601:004:0013 määrata sadamaalaks, kus veeseaduse § 118 lg 5 p 1 kohaselt veekaitsevööndit ei ole.

2. *Algamise taotluse kohaselt soovitakse rajada väikelaevade kaid, kuhu saavad silduda uurimislaidad. Palume täpsustada, kas planeeritava kai näol on tegemist ujuvkaiga ning kas kai rajamine eeldab ka täiendavaid süvendustöid või tahkete ainete uputamist veekogusse? Märkige siinkohal, et planeeringuala piirneb Kahtla-Kübassaare hoiualaga ning kai ja laborihoone vahetus läheduses on registreeritud II kaitsekategooria linnuliigi elupaik. Seega võib kai ja laborihoone praeguse asukoha sobilikkuse osas osutada vajalikuks täiendav ornitoloogiline hinnang.*

Planeerime rajada ujukai, kuhu realselt hakkavad silduma teadustööd tegevad madala süvise ja rippmootoriga kaatrid. Seega ei ole vajalikud mingid süvendustööd ega muud põhja muutvad tegevused. Ujukai teine funktsioon on olla baasiks küsimuses 1 käsitletud laboratooriumile (merevee sissepumpamine ning vajadusel selle eeltöötlus, osade katsete läbiviimine otse merel jne). Vastavalt vajadusele peab saama ujukaid ka liigutada, võimaldamaks katseid eri tingimustes, s.t. erineval sügavusel, erinevatel põhjabiotoopidel jne.

Küsisime ornitoloogilist ekspertiisi ornitoloog Hannes Pehlakult, kellele on pikaajaline kogemus just Saaremaa lindude uurimisel. Hannes Pehlak töötab Eesti Maaülikooli põllumajandus- ja keskkonnainstituudi zooloogia osakonnas ning on ka OÜ Xenus kaudu teinud palju ornitoloogilisi ekspertiise. Tema hinnang täiendava ornitoloogilise uuringu vajaduse kohta on lisatud käesolevale vastusele (lisa 1).

¹ Pinnaveekogumi keemiline seisund näitab ohtlike ainete ja muude saasteainete sisaldust pinnavees. Pinnaveekogumi või territoriaalvee keemilist seisundit iseloomustavad kaks seisundiklassi – hea (pinnaveekogumi mitte ühegi keemilise kvaliteedinäitaja väärtus ei ületa «Kemikaaliseaduse» § 12 alusel keskkonnaministri määrusega kehtestatud piirnorme) ja halb (ühe või mitme pinnaveekogumi keemilise kvaliteedinäitaja väärtus ületab «Kemikaaliseaduse» § 12 alusel keskkonnaministri määrusega kehtestatud piirnorme).

3. Milline on Välibaasi katastriüksusele tunnusega 38601:004:0012 planeeritava saunvõrgu-kuuri laienduse funktsioon ja kuidas see rakendub LKS § 38 lg 5 p 4 toodud erandi alla? Saaremaa valla hinnangul ei ole tegemist seirejaama ehitise ja ning nimetatud hoone laiendamiseks üle 1/3 selle esialgselt mahust tuleks vähendada ranna ehituskeeluvööndit. Samuti tekitab küsimust, kuidas on tegevus veekaitsevööndis lubatud?

Looduskaitse seaduses on ära toodud võimalik erand ehituskeeluvööndisse ehitamiseks. Selle järgselt: „(5) Ehituskeeld ei laiene kehtestatud detailplaneeringuga või kehtestatud üldplaneeringuga kavandatud: 4) hüdrograafiateenistuse ja seirejaama ehitisele“. Ehkki seirejaama definitsiooni Ehtusseadustikust ei leia, saame määratleda kogu Kõiguste välibaasi kui Keskkonnaobservatooriumisse kuuluva seirejaama vastavalt Keskkonnaseire seadusele. Keskkonnaseire seadus:

„§ 8. Riikliku keskkonnaseire jaam, ala ja koht

- (1) Riikliku keskkonnaseire jaam on koht, kus toimuvad keskkonnaseire allprogrammiga määratud proovivõtmised, vaatlused ja mõõtmised ning kus on seadmetega varustatud alalised või alalised ja ajutised keskkonnaseireehitised“.

Kõigustes viiakse läbi riikliku keskkonnaseire programmiga ettenähtud töid. Seal hoiustatakse keskkonnaseires kasutatavat aparatuuri ning seal teostatakse keskkonnaseire programmiga ettenähtud analüüse.

Kõiguste välibaas kuulub Eesti Keskkonnaobservatooriumi võrgustikku (<http://kkobs.ut.ee/network>). Tegemist on ühtse geograafilis-kliimaatiliselt integreeritud välilaborite ja automaatjaamade süsteemiga. Teadusasutuste koostöös on sisse seatud üle Eesti 11 jaama, millest moodustuv taristu on osa riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuurist.

Selleks, et saaksime lahendada meile pandud väljakutseid, on hädavajalik rajada mere vahetusse lähedusse merevee läbivooluga katsetaristu. Selline taristu võimaldab arendada eksperimentaalseid alus- ja rakendusuringuid seoses vesiviljeluse, taastuvenergia arenduste, sinimajanduse rakenduste väljakutsetega. Sellises katsekompleksis on võimalik luua realistlikke looduslikke tingimusi, läbi mängida erinevaid inimtegevuste ja kliimamuutuste kombinatsioone käsitlevaid stsenaariume ning selle kaudu anda merekeskkonnaga tegelevatele ministeeriumitele meremajandamisealaseid soovitusi tulevikuks. Ka mujal maailmas ehitatakse selliseid uuringukomplekse vahetult mere äärde, kuna vaid nii on võimalik taastada merekeskkonda kogu selle keerukuses ja tagada katsetaristu pikaajaline häireteta töö.

Arendus soodustab ka riikliku keskkonnaseire tegevusi ja on osa Kõiguste rannikumere põhjataimestiku seiretransektist. Selline katsetaristu võimaldab oluliselt panustada ka üldisesse loodusharidusse, kuna inimesed pääseksid katsetaristule kergesti ligi ning teadlased saavad koha peal selgitada katsetaristus läbiviidavate eksperimentaaltööde vajalikkust loodushoidlike meremajandamislahenduste leidmisel. Sarnased katsetaristud on olemas mujal Läänemeres näiteks Kieli fjordis ja Tvärminnes ning Põhjameres Sylti saarel. Paraku on nende katsetaristute keskkonnatingimused sedavõrd teistsugused, et ei võimalda uuringute ülekandmist meie tingimustesse.

Saun-võrgukuur on olnud kasutuses juba aastakümneid. Selle reaalne funktsioon seirejaamas on olnud vastav hoone nimetusele. Välitööde läbiviimiseks on mereinstituudile olnud vajalik otse rannas olev hoone, kus saab kuivatada ja ladustada kogu meretööde jaoks vajalikku varustust: alustega seonduv (mootorid, aerud, päästevarustus, mereriietus, kütusetagavara jne), samuti otsest teaduslike tööde inventar (võrgud, mõrrad, märklipud, mõõtevahendid jne). Kuna Kõigustes läbi viidavate teaduslike tööde keerukus ja maht on aja jooksul kasvanud, siis on oluliselt kasvanud ka ruumivajadus. Selgituseks olgu öeldud, et hoone on vajalik just avamere (mitte Kõiguste lahe) pool, võimaldamaks kiiret juurdepääsu erineva süvisega laevadega. Kuna hoone asupaika mõjutab aegajalt tugev lainetus, siis ei ole seal olnud mingit vette rajatud taristut ning seda ei ole plaanis rajada ka tulevikus. Seega on võimalik vaid varustuse peale ja maha laadimine (ka nendelt Me-reinstituudi laevadelt, mis oma suurema süvisega tõttu ei pääse Kõiguste lahe poolse ujukai juurde).

4. *Välibaasi katastriüksusele tunnusega 38601:004:0011 planeeritavad lao nimetusega hooned on tegelikkuses kämpingumajad, mistõttu ei rakendu neile Saaremaa valla hinnangul LKS § 38 lg 5 p 4 erand. Samuti palume täpsustada Maksi katastriüksusele planeeritavate hoonete kasutamise otstarvet ning selgitada, kuidas neile rakendub LKS § 38 lg 5 p 4 toodud erand.*

Sõna 'kämpingumaja' näib eeldavat, et nendes hoonetes pakutakse majutusteenust. Tegelikkuses on hooned olnud kasutuses mereinstituudi personali ja külalisteadlaste isiklike asjade hoidmiseks ja majutamiseks, samuti varustuse hoidmiseks. Merel läbi viidavate katsete taristu on sageli väga suurte mõõtmetega ning seda on palju. Osade katsete jaoks on vaja luua näiteks nn mesokosmitingimused, mille puhul eraldatakse füüsiliselt veehorisondist kuni mitme kuupmeetri suurused alad või eraldatakse merepõhja kooslus ülejäänud veesambast, kasutades selleks sõltuvalt katse tüübist kas vett mitteläbilaskvat plastikut, erineva silmasuurusega võrke vms. Niisiis ilma selliste hooneteta ei ole võimalik kompleksi kui terviku töö planeeritud võimekusega ja mahus.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Heiki Pagel
kinnisvaraosakonna juhataja

Lisa 1: Hannes Pehlaku ornitoloogiline ekspertiis